

סוף שבוע

מתי ולמה הפך הצבא הישראלי לדתי כל כך?

ביקורים תכופים בכותל, הדרת חיילות, רבנים צמודים ליחידות לוחמות ועופר וינטר אחד. מבצע צוק איתן האיר מחדש את התחזקות היסודות הדתיים בצה"ל. יועצת הרמטכ"ל, ראש אכ"א ומבקר המדינה מזהירים, אבל הרבנות הצבאית הולכת ומתחזקת. האם אנחנו בדרך לצבא פונדמנטליסטי?

עקוב

קובי בן שמחון | צילום: ניר כפרי

פורסם ב-01.11.14

"זה היה מדהים. ברגע שנכנסנו למוצב חיכו לנו כבר חיילים של הרבנות הראשית", מספר א', מושבניק לשעבר המתגורר כיום בתל אביב. "זה קרה ב-2010, בבסיס בצפון הארץ, כשצוות המילואים שבו אני משרת יצא לתפוס קו ברמת הגולן. בזמן שאנחנו נכנסים לבסיס, חיילי הרבנות סיימו למתוח חוט עירוב, שמטרתו, כך למדתי, לסייע לחיילים הדתיים לא לחלל שבת. החוט מאפשר להם 'לטלטל' חפצים בחוץ בשבתות. זה היה מוזר, כמעט סוריאליסטי. לא הגיעה לבסיס אספקת תחמושת ומזון, אבל חוט העירוב כבר נמתח".

א', בן 37, נמנה עם אחת מיחידות החי"ר המובחרות, וכיוון שהוא ממשיך בה בשירות המילואים שלו, הוא מבקש לא לחשוף את זהותו. "אני חושב שזאת היתה הפעם הראשונה שהבנתי שהצבא שלנו השתנה באופן עמוק", הוא מרצין. "אז הבנתי שהצבא שלי, במילואים, זה צבא שהחיים היומיומיים בו

היחסים

חיילי צה"ל מתפללים בגבול עזה בעת מבצע עמוד ענן, נובמבר 2011. הרבנים הצבאיים הופכים לדמויות מאוד דומיננטיות, לא פחות מהמפקדים צילום: ניר כפרי

משרד הביטחון אסר על נציגי חברות להגיע עם גופיה ומיני לכנסי חיילים משתחררים

שר הביטחון יעלון מסתייג מאגרתו של המח"ט וינטר: "לא אהבתי אותה" מצה"ל נמסר: שמשון יודע להתחבר!

מח"ט גבעתי: "מי שתקף אותי בגין המכתב לא יודע מהי רוח לחימה"

אבל חוט העירוב, מתברר, היה רק הפתיח. אחר כך, בשבת בצהריים, היתה הקפצה בבסיס, חשש לחדירה. "באירוע כזה אין שאלות לגבי האופן שבו צריך לפעול, אבל באמצע המהומה נתקלנו בחייל מילואים דתי שלא הסכים לנסוע בג'יפ. הוא התווכח וטען שהוא לא רוצה לחלל את השבת. די מהר, תוך כדי שמתנהל הוויכוח, בצעקות, מישוהו אחר החליף אותו. זה היה חריג. באותו רגע, ברור היה לי שאנחנו כבר לא מדברים באותה שפה. בשירות הסדיר שלי מקרה כזה לא יכול היה להתרחש. התחלתי להבין שהשתגענו".

האירוע ההוא לא היה האחרון לאתגר את מרקם היחסים העדין שבין החיילים הדתיים והחילונים באותו בסיס צפוני. "היו לפחות עוד שתי התרחשויות שסבבו סביב ענייני דת", מוסיף א'. "המקרה הנוסף היה קשור למדריכות חי"ר שהגיעו

להתארגן לשינה, הוא פשוט קם ואמר: 'הן לא ישנות בבסיס', למרות שהיו מספיק חדרים לכולם - הוא התעקש: 'זה לא יהיה, זה אסור'.

"התחיל בלגן, ובסוף הוחלט שהמדריכות יעברו לישון בבסיס אחר בצפון. אחרי שסיימנו את האימון, אותו חייל דרש שהמדריכות גם לא יצטרפו לארוחת הערב. פה כבר לא היינו מוכנים לוותר, זאת היתה פשוט חוצפה. היו אנשים שביקשו שנבין אותו כיוון שהוא מגיע משיבה גבוהה. אבל אני לא הצלחתי. אנחנו לא בבני ברק, אנחנו בבסיס צבאי. אפילו במסעדה כשרה יושבים יחד נשים וגברים. בסופו של דבר הוא לקח את הצלחת שלו והלך לאכול לבד בחדר".

למרות הנחרצות שבה הוא מתאר את הדברים, א', בן לאם קיבוצניקית ואב עירוני, מגדיר עצמו כ"אדם בעל רקע מסורתי, אבל טעון בתודעה חילונית מגובשת. אולי מהסיבה הזאת אני לא מאשים את החיילים הדתיים בדבר. זאת אמונתם. הבעיה שלי היא שהעניין הדתי הפך לנושא, להתמודדות יומיומית. זה מתבטא בסיטואציות שוליות כמו חוט עירוב, ממשיך בסוגיות מורכבות כמו פגיעה בחיילות או בוויכוחים בזמן הקפצת אמת. בסופו של דבר, הכל מתחבר לסיפור גדול יותר".

החוויות של א' מציירות מקרה בודד, אבל מקרים מסוג זה הופכים שכיחים יותר ויותר בצה"ל. עשרות עדויות של חיילים בסדיר ובמילואים, של בכירים במערכת הביטחון וחוקרים מהאקדמיה, מתארים את צה"ל כארגון שבו הממלכתיות הציונית שרויה במאבק יומיומי אל מול כוחם העולה של תפיסות וערכים דתיים הנכפים בדרכים שונות, במסגרת צייתנית, על החיילים.

- פרסומת -

מבצע צוק איתן היה הזדמנות נוספת להיחשף לאופן שבו שינה צה"ל את פניו בשני העשורים האחרונים והפך לארגון שבו הולכים ומתחזקים יסודות דתיים כמו תפילות ציבוריות לפני יציאה לקרב, הדרת נשים, חיזוק כוחה של הרבנות הראשית, גיבוש והטמעה של פקודות הנוגעות באופן ישיר לענייני דת ופעילות משולבת של רבנים צבאיים ופיקוד גבוה למען השרשת תפיסות דתיות אל רוח הלחימה וחיי היום-יום בצה"ל.

חיילי צה"ל מתפללים אחרי שובם מהלחימה בעזה במבצע צוק איתן, אוגוסט 2014. המפקדים הם דמויות חינוכיות, ולא ידיאולוגיה שלהם השפעה רבה על הפקודים צילום: אי.פי

להילחם בפלישתים

עבור ג', חייל סדיר המשרת היום בתפקיד הדרכה באחד מהבסיסים במרכז הארץ, עיקר החוויה הדתית בצה"ל מתמצית, כדבריו, בכותל. "עד עכשיו, אחרי שנה ושלושה חודשים של שירות, הייתי כבר שלוש פעמים בכותל. בפעם הראשונה שלחו אותנו לכותל במסגרת קורס הכשרת מפקדים. הביקור היה חלק מתוך סיור רחב יותר בעיר העתיקה וכלל הרצאות של אנשי מילואים דתיים, שדיברו איתנו על מושגים כמו 'הצלחה'. אני חושב שכל חייל שעובר קורס מפקדים חייב לעבור סיור בירושלים. זה חלק מההכשרה".

"הפעם השנייה שהגעתי לכותל היתה ביום ירושלים, לא מזמן", הוא מספר. "כל המדור נשלח, כמעט 50 חיילים. גם הפעם הסיור לווה בהרצאות של אנשי מילואים דתיים, אבל הפעם קיבלנו גם משימה; כדי להכיר את העיר העתיקה קיבלנו מפה ונדרשנו לעבור דרך מספר מקומות, לסמן שביקורנו בהם ולקרוא עליהם. הגענו, בין השאר, לבית כנסת עתיק ולכותל. הפעם האחרונה שביקרתי בכותל היתה ממש לפני כמה ימים, במסגרת ראש השנה. שוב, סיפור די דומה, אותו קונספט. קצת אתרים, קצת הרצאות של מילואימניקים דתיים".

ככלל, ראש השנה הוא מועד של אירועים בעלי זיקה דתית בצה"ל. כך למשל, ימים ספורים לפני החג, התקשרו מחטיבת המילואים של הצנחנים לעשרות אלמנות צה"ל ובישרו להם כי מפקד החטיבה מבקש להעניק להן שי לקראת החג. ואכן, בערב ראש השנה הגיעו חיילי היחידה אל פתח ביתן של האלמנות כדי להעניק את המתנה המובטחת - ספר ובו קידוש לשבת ולכל חגי ישראל, שירים וזמירות לשלוש סעודות שבת, ברכת המזון ושבע ברכות. הספר נחתם ב"פיוט וזמר לחגים ולשמחות", בו נכלל הקטע הבא: "יה אדיר אדירים הכרת את אויבנו. וחזק את צבאנו ושמור חילנו".

למטרה לחולל מהפכה בתחום הטהרה בארץ ישראל ולהביא אל בנות ישראל את בשורת הטהרה בפאר והדר", כפי שנכתב באתר האינטרנט שלו. עוד נכתב באתר: "מדרום ועד צפון, מבסיס חיל האוויר עובדה הסמוך לאילת, ועד ליישוב אבני איתן שברמת הגולן, פרושים עשרות המקוואות של ארגון טהרת הבית ומפיצים את בשורת הטהרה בישראל".

בהקשר זה התפרסם במהלך מבצע צוק איתן דף המפקד של מפקד חטיבת גבעתי, אל"מ עופר וינטר, וחשף נדבך נוסף של תופעה רבת ממדים. "אני נושא עיני לשמים וקורא עמכם שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד", כתב וינטר לפקודיו. "ה' אלוהי ישראל היה נא מצליח בדרכנו, אשר אנחנו הולכים ועומדים להילחם למען עמך ישראל כנגד אויב המנאץ שמך".

"הטקסט הזה מבטא סדר יום ברור", מסביר פרופ' יגיל לוי, החוקר את משולש היחסים צבא-חברה-פוליטיקה. "וינטר תיפקד על פי הרפרטואר המצופה מקצין דתי בוגר מכינה. הקמת המכינות הקדם-צבאיות לא נועדה רק כדי לעודד את הנערים הדתיים לפנות לשירות קרבי משמעותי ולהתחזק מבחינה דתית לפני הגיוס. המכינות נועדו בעיקר להוות אמצעי השפעה על הצבא. לכן וינטר לא שמר את ערכיו לעצמו, אלא תיפקד כמפקד שיש לו תפקיד חינוכי-ישיבתי ושהוא נכנס לצבא כדי להשפיע".

יגיל לוי

צילום: דודו בכר

לוי מציע לבחון את פרשת וינטר ביחס לקצין בכיר דתי נוסף, אליעזר טולדנו, מח"ט הצנחנים. "וינטר התחנך במכינת עלי, גם המכינות של הציונות הדתית", מציין לוי. "טולדנו לא, הוא התגייס לצבא ללא תיווך של ישיבת הסדר או מכינה. טולדנו כמפקד דירר על החורה לה' יזה רדי להנו על יישובי הדרום. הוא

מלחמת דת, שיש להילחם על המוניטין של האל. הפגיעה בישראל נתפסת אצלו כפגיעה בשמו של האל. במלחמה של וינטר יש כללים אחרים, זו מלחמת מצווה".

מה ההשלכות של לחימה המתנהלת בתוך אווירה דתית, כפי שמציע לנו וינטר?

"מלחמה כזאת מאפשרת לפגוע יותר בקלות באזרחים חפים מפשע של האויב. במלחמה כזאת יש חתירה לניצחון חד משמעי, כי מדובר במוניטין האלוהי. במסגרת מלחמה שמתנהלת ברוח דתית יש הצדק מלא למות על קידוש השם, מה שבהחלט מגדיל את רף הסיכון של החיילים שלנו. זאת מלחמה שעל פי הטרמינולוגיה שלה, הפלסטינים הם פלישתים ואחריה אין פלישתים בארץ. זאת מלחמה העשויה להצדיק אפילו טיהור אתני".

ברור שסדר יום ברוח תפיסתו של וינטר קורא תיגר על סדר היום החילוני בישראל, אבל אתה חושב שהוא קורא תיגר גם על הסדר הפוליטי בישראל?

"בהחלט. אני פחות מוטרד ממכתבו של מח"ט גבעתי. יותר מטרידה אותי השתיקה של הצבא בעניין".

דווח ששר הביטחון משה יעלון הסתייג מהמכתב של וינטר.

"הוא הסתייג בשיחה סגורה עם ראשי מכינות. לא שמענו שהמפקד הזה נקרא לסדר. נהפוך הוא; לאחר המקרה, הצבא הגביר את החשיפה שלו ואיפשר לו להתראיין בעיתונות ולדבר שוב על אלוהים, לימוד תורה, תפילות, נסים וחסדי שמים במהלך הקרבות בעזה. זה מראה שהצבא לא רואה במסרים הללו בעיה, אלא לכל היותר גרסה אוטונומית של מפקד שרשאי אפילו להעיד על עצמו שהוא נושא את תפקיד 'כהן משוח מלחמה'".

מח"ט גבעתי עופר וינטר ושר הביטחון צילום: יהודה ארי גרוס / דובר צה"ל

דתיים, הצבא קורא לכם

מאבקים רוויי יצרים בעלי הקשר דתי מובהק מתרחשים בצה"ל בשנים האחרונות. בין שלל האירועים, אפשר להזכיר את היענותו של הרמטכ"ל, רב־אלוף בני גנץ, לשנות את הפתיח של "יזכור" בטקסי הזיכרון הצבאיים, מהנוסח "יזכור עם ישראל", לנוסח שדרשו גורמים דתיים: "יזכור אלוהים את בניו". על רקע הסערה הציבורית שהתעוררה לפני כשנתיים סביב ההחלטה של גנץ, בעיקר מצדן של משפחות שכולות שאליה התלוותה עצומה נגד המהלך שכללה 64 אלף חתימות, קיבל הרמטכ"ל לבסוף את דעת הוועדה שהקים לבחון את הנושא. למעט דעתו של הרב הראשי של צה"ל, תא"ל רפי פרץ, שטען בדעת מיעוט שאין זה נכון להשמיט את שם ה' מנוסח "יזכור", הוועדה המליצה ברוב קולות לחזור לנוסח המקובל, וכך היה.

עם סיום פרשת "יזכור", התמודד גנץ עם פרשה נוספת, שקיבלה את הכותרת "שירת נשים"; תשעה צוערים דתיים בקורס קציני חי"ר, מרביתם משתייכים ליחידות מובחרות כמו דובדבן ואגוז, הועמדו בפני הדחה לאחר שסירבו להאזין לשירת חיילות בערב מורשת קרב על עופרת יצוקה. ראש ישיבה שאחד הצוערים היה תלמידו צוטט אז בעיתונות כי, "מדובר בחוסר רגישות משווע של המג"ד. המטה הכללי של צה"ל קבע פקודה שבה נכתב במפורש שאסור לכפות על חייל דתי לבצע משימות בלתי נדרשות".

קצינים בצה"ל". בסופו של דבר, כמה מהקצינים הודחו וכמה התנצלו והושארו בתפקידם.

פרשה נוספת שקדמה לשתי אלה התרחשה גם היא בסוף 2011, אז סיים האלוף אבי זמיר את תפקידו כראש אגף כוח האדם בצה"ל. במכתב ששיגר לרמטכ"ל, קרא זמיר לעצור את תהליכי ההקצנה הדתית בצה"ל. זמיר המליץ "ליצור קו עצירה" שידגיש דבקות בנורמות הממלכתיות של המדינה. "זמיר הסתמך בדבריו על מחקר שנעשה מטעם יועצת הרמטכ"ל לענייני, תת־אלוף גילה כליפי־אמיר", אומר יגיל לוי. "אותו מחקר שקיבל ביטוי במאמר שהתפרסם בירחון הצבאי 'מערכות' מהווה עוד אירוע שיא שחושף את המתח הדתי בצה"ל. המחקר שפירסמה כליפי־אמיר קבע כי נשים סובלות מתהליך של הדרה בתחומי מפתח בצבא".

היוה"פ לשעבר תא"ל גילה כליפי־אמיר

צילום: רומן פורצקי / במחנה

כליפי־אמיר כתבה שפקודת השילוב הראוי — אותה פקודה מ-2002 שהיתה אמורה להסדיר את היחסים בין דתיים לחילונים בצה"ל ושעוסקת במתן תנאים לחיילים דתיים — הפכה לפרספקטיבה העיקרית שבאמצעותה נקבע מעמדה של האשה בצה"ל.

לוי: "המחקר שכליפי־אמיר פירסמה תיאר אובדן שליטה בצה"ל. היא טענה שהכללים מיושמים כך שהם 'כופים קיצוניות דתית'. צריך לזכור, על רקע תלונות לכאורה מהשטח על אי אכיפה של פקודת 'השילוב הראוי', מינה הצבא ב-2004 צוות בדיקה שיבחן את יישומה. העניין הוא שהצבא העמיד בראש אותו צוות את ילון פרחי, אל"מ במילואים ורב במכנית עלי. בעקבות ממצאי בדיקתו הוקמה בצה"ל ב-2005 'מינהלת השילוב הראוי' יעבראשה עמד אל"מ הרב אביחי

המסיירת בבסיסי צה"ל ומזהה כשלים בצניעותן של נשים חילוניות או באופי החיים המשותפים שלהן עם חיילים".

זמיר, שחושש להתראיין בפומבי בנושא הזה, חושף באותו מכתב גם את מאבק הסמכויות שניטש בין חיל החינוך לרבנות הצבאית, נושא שגם מבקר המדינה נדרש אליו בסופו של דבר ב-2012.

לוי: "זמיר מתריע על הכישלון לקיים הסדרה בין שתי הסמכויות, הרבנות הצבאית הראשית וחיל חינוך, כשהתוצאה היא מעורבות הולכת ומעמיקה של הרבנות בתחומי חינוך בצה"ל, מעורבות שמטיפה לאורתודוקסיה דתית. מבקר המדינה אמר זאת בצורה ברורה, שהרבנות הצבאית פלשה לתחומי מפקדת קצין חינוך ראשי ושהיא מספקת לחיילים תכנים לא לגמרי מפקחים. הוא כתב את הדברים אחרי מבצע עופרת יצוקה, שבמהלכו הרב הצבאי של צה"ל, הרב רונצקי, נראה מסתובב בין חיילים ו'מחזק' אותם לפני היציאה לקרב".

זמיר הציע במכתבו החריג להמיר את פקודת "השילוב הראוי" לפקודת "השירות המשותף", שגם היא על פי עקרונותיה אמורה היתה למנוע הדרה של נשים ופגיעה בחיילים על רקע דתי.

"נכון, אבל לאחר שהדברים שלו מתפרסמים מתבהר לגמרי הכישלון של 'ריענון' פקודת 'השילוב הראוי'. היה ניסיון כזה, אבל הפקודה לא הפכה לפקודה מחייבת כיוון שהרמטכ"ל בני גנץ לא חתם עליה. עד היום הוא מהסס כיוון שהוא מבין שיש לו חומר נפץ בידיים. זאת האווירה בצה"ל, ולא פלא שאשכנזי וגנץ בחרו להקפיא גם את יישום רוב ההמלצות הכלולות בדו"ח ועדת שגב מ-2007, שקרא להנהיג מודל שירות שוויוני מלא לגברים ולנשים".

מסמך משלים להבנת תופעת ההדרה בצה"ל הוא מסמך "יעוד ייחוד, תוכנית אסטרטגית מהפכנית להבניית זהות יהודית ציונית של חיילי צה"ל, שכתב שר הביטחון משה יעלון ב-2004, כשהיה רמטכ"ל. המסמך הזה התפרסם בסמוך להחלטה שלו להקים את מינהלת השילוב הראוי. נדמה שאלה שני מנועי הכוח של תהליכי ההדרה בצה"ל ודמות המפתח

לוי: "אכן. לא נהוג לחבר בין השניים אבל גם אני רואה את הקשר ביניהם. לצד פקודת 'השילוב הראוי' מתנסח מסמך חשוב ביותר, 'ייעוד ייחוד', המנסח את תעודת הזהות של הצבא הישראלי בפעם הראשונה אחרי הרבה מאוד שנים. דוד בן-גוריון עשה זאת בספר שנקרא 'ייעוד ייחוד', שאיגד מאמרים ונאומים שהתייחסו לדיוקנו של צה"ל. יעלון עשה זאת בדרכו ולראשונה בתולדות ישראל, צה"ל מוגדר כצבא יהודי. הוא הרגיש שיש לזנוח את מנטליות אוסלו, של סוף הסכסוך, של היכולת להגיע להכרעות מהירות, שיש להכין את החברה הישראלית לחיים במאבק בצל איום מתמשך.

שר הביטחון והרמטכ"ל לשעבר משה יעלון
צילום: מוטי מילרוד

"לתפיסתו צה"ל עודנו מושפע ממורשת אוסלו, ועל כן הוא ארגון מובס שחולשתו התגלתה עם נסיגתו מלבנון ב-2000. יעלון מתמנה לתפקיד הרמטכ"ל ב-2002 ויחד עם קצין החינוך הראשי אלעזר שטרן, הוא מקדם פעולה שמפקיעה את הבלעדיות על החינוך מחיל החינוך. המהלך הזה, בתקופה של ירידה במוטיבציה לשרת בצה"ל, בא מתוך הבנה שיש לחבר את החייל הישראלי למורשת היהודית, במטרה לחזק את הצבא ולהגביר את המוטיבציה לשירות הצבאי בקרב הציבור החילוני".

כלומר הצבא הבין שהוא נזקק לדת על מנת ליצור בסיס מוטיבציה חדש כדי להניע את החיילים למשימותיהם.

לוי: "נכון. ויש לזה שתי משמעויות נוספות: הראשונה, שהחייל הדתי הוא החייל האידיאלי בעיני הפיקוד; והשנייה, שלרבנות הצבאית יש את ארגז הכלים שהצבא נזקק לו כאשר הוא מתמודד מול מה שנראה כרפיון החברה בישראל וחלחולו של אותו רפיון לצבא. ב-2005 יינתנה הרבנות הצבאית את פקודת

של הצבא. על פי הפקודה החדשה, בין הייעוד והתפקידים של הרבנות הצבאית נכלל גם 'פיתוח התודעה היהודית בנושאים תורניים בקרב מפקדי וחיילי צה"ל - לבנות, להפעיל ולהטמיע תוכניות לפיתוח תודעה יהודית בנושאים תורניים לחיזוק רוח הלחימה של חיילי ומפקדי צה"ל".

במילים אחרות, הרמטכ"ל הטיל לראשונה על הרבנות הצבאית תפקיד רשמי הקושר "נושאים תורניים" עם "חיזוק רוח הלחימה של חיילי ומפקדי צה"ל". לאן זה מוביל לדעתך?

לוי: "תיאוקרטיזציה, במובן זה שסמכויות דתיות מתערבות בניהולו של הצבא. זה מטיל צל כבד על יכולת הצבא לפעול באופן הנגזר מהרצון הקולקטיבי של קהילת האזרחים. התהליכים שתוארו מטילים בספק את היכולת של הדרג הפוליטי להפעיל את הצבא לפינוי נרחב של התנחלויות בגדה המערבית, אם הנסיבות הפוליטיות יחייבו זאת. הניסיון ההיסטורי הלכאורה־מוצלח של פינוי גוש קטיף עשוי להתגלות כלא רלוונטי במצב שבו הנוכחות הדתית בצבא גוברת ואיתה המעורבות והעוצמה של סמכויות דתיות חיצוניות".

הרבי אמר: אסור לפנות

אבנר גבריהו, לשעבר לוחם בסיירת עורב של הצנחנים, נחשף במהלך קורס מ"כים לנוכחות הדתית בצבא, כמו גם למעורבות של סמכויות דתיות חיצוניות. "התגייסתי אחרי האינתיפאדה השנייה", הוא מספר, "ואני זוכר שבקורס מ"כים התחלתי להבין שמשוהו מפריע לי. בתקופה ההיא עוד חבשתי כיפה ובכל זאת, היה בעיני תמוה שבקורס הפיקוד הכי בסיסי של צה"ל בולטת כל כך השפעה של הרבנות הצבאית. אני זוכר שנחשפנו למרצים חיצוניים רבים, אבל כמעט כל המרצים מהחוץ היו דתיים, חובשי כיפה".

בימים שבהם הציבור הישראלי מבטא קוצר רוח לביקורת פנימית, עדותו של גבריהו, בן 29, עשויה להיתקל בחשדנות מסוימת בשל תפקידו — מנהל המחלקה הציבורית בארגון שוברים שתיקה. עם זאת, עדותו מקבלת משמעות יתרה בשל היכרותו הקרובה עם העולם הדתי. "ב-2004, לאחר שסיימתי את הלימודים הנושאים רמאותו לטוב ונערך דבר חנוכה הצומח הדתיות

שהציגו בפנינו אז בקורס. כמעט כל המרצים מהחוף היו דתיים, חובשי כיפה. אני זוכר שבאחת ההרצאות הגיע טייס שחזר בתשובה. הוא סיפר לנו על חוויות טרנסצנדנטיות שהוא חווה במהלך הטיסות. כמי שגדל בציונות הדתית ושמע הרצאות של מחזירים בתשובה, זו היתה בדיוק אותה הרגשה כמו בהרצאה של חוזר בתשובה".

גבריהו, שעיקר השירות הצבאי שלו עבר בשכם וג'נין, גדל בבית פלורליסטי, בן להורים תומכי מפלגת ממד. "חונכנו לאמץ גישות ביקורתיות. תמיד ידעתי שיש 70 פנים לתורה. לכן, כשנחשפתי לקו המאוד מסוים בקורס, נדלקו אצלי נורות אדומות. ידעתי שיש עוד זרמים בציונות הדתית, ידעתי שחובשי כיפה יכולים להגיד גם דברים אחרים. לא הצלחתי להבין למשל מדוע אין כמעט עיסוק בנושא כמו 'טוהר הנשק'. במסגרת קורס של ארבעה חודשים, הנושא הזה עלה לדיון יחיד שנמשך אולי שעה וגם אז, הוא היה מאוד פשטני".

כמי שהתחנך במוסדות הציונית הדתית, איך אתה רואה את התפקיד של המגזר הדתי חובש הכיפה בטרנספורמציה שעובר צה"ל בהקשר הדתי?

"תמיד התנהל מאבק בציונות הדתית על הטווייה של דרך. זה היה סממן בולט בכל המפלגות הדתיות, במפד"ל ההיסטורית היו הרבה יותר מחשבות, כיוונים. היו את אנשי הפועל המזרחי והיו סוציאליסטים. היו הרבה יותר אנשים והוגים שהתייחסו לכיבוש ושאלות של מוסר. במפד"ל היה בעבר כוח לא מבוטל של מרכז-שמאל. היום הציר נע בין אורית סטרוק לנפתלי בנט. אין ריבוי דעות, אין פלורליזם וזה דבר שמשפיע בצורה ברורה על הציבור הדתי, זה מחלחל לבתי הספר, לישיבות התיכונים והאולפנות. אבל זה נשאר בגדר תיאור של המישור האזרחי. התפקיד שהציונות הדתית ממלאת בצבא ראוי להתייחסות אחרת".

למה הכוונה?

"בכל בית כנסת של הציונות הדתית נשמע המשפט: 'מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו'. הציבור הדתי לאומי הולך ברובו לאור מורשתו של הרב קוק, ששם דגש על זה שבמעשינו אנחנו יכולים לקדם את הגאולה. הרב קוק מדבר וול השרג ררלו רנועה הדווע ועורול ל זרו לוגאולה גלה ומודות מועחוח

"הציבור הדתי, אפילו אם הוא לא מאמין בארץ ישראל השלמה, הוא בוודאי מאמין במפעל ההתנחלויות. אם קושרים את כל החוטים הללו מבינים שבמצב שאנחנו נמצאים היום, המאבק על הארץ נתפס על ידי חלק גדול מבני הציונות הדתית, בכללם חיילים דתיים, כמאבק משיחי-גאולי. כשהתפיסה היא שככל שתהיה בידינו יותר קרקע נתקרב אל ביאת המשיח - האינטרס הביטחוני והאינטרס האמוני הופכים לאחד".

סגן יו"ר המועצה לביטחון לאומי לשעבר ומי שכיהן עד מלחמת לבנון הראשונה כפסיכולוג הראשי של צה"ל, ד"ר ראובן גל, מטה אוזן זה שנים לתנועות שעוברות על החברה הישראלית. כמי שמחקריו עוסקים בנושאים של מצבי לחץ, חוסן לאומי ויחסי חברה-צבא, גם הוא מוטרד: "האירוע שהדליק אצלי נורת אזהרה אדומה היה המקרה שבו חיילים מחטיבת כפיר הניפו שלטים שבהם נכתב 'גדוד שמשון לא מפנה בחומש'". התברר שאותם חיילים, כולם היו תלמידיו של הרב אליעזר מלמד משיבת הר ברכה".

המקרה שמזכיר גל התרחש באוקטובר 2009, בשיאו של טקס השבעה בכותל, ונחשב כסנונית הראשונה של הנפת כרזות הסרבנות על ידי חיילים. לאחר אותה תקרית התרחשו סיטואציות דומות, האחרונה רק במאי האחרון, בה לוחמים מגדוד 50 של חטיבת הנח"ל העלו לעמודי פייסבוק שלהם כרזות נגד "פינוי יהודים".

ראובן גל

צילום: אוליבייה פיטוסי

גל: "מבחינתי המקרה בכותל סימן את ההשפעה העצומה שיש לרבנים על חיילים, אולי יותר ממה שאנחנו חושבים. למעשה, בעקבות אותו אירוע, יצאתי יחד עם כמה חוקרים מובילים לחקור את התהליך שבו הולכים ומתחזקים יסודות

בתום מסע שנמשך יותר משנתיים, יצא לאור ספר עיון בעריכתם של ד"ר גל וד"ר תמיר ליבל, "בין הכיפה לכומתה", המשרטט באופן מעמיק את תופעת ההדתה בצה"ל. "מדובר בעיקר על העשור האחרון, בצבא הסדיר ובמיוחד בחיילות השדה וביחידות הלוחמות, בדגש על סגל הפיקוד. יש היבט דמוגרפי־סטטיסטי לתופעה, המוכר יותר, שמתייחס לעלייה משמעותית במספרם של חיילים וקצינים דתיים ביחידות הקרביות ובסגל הפיקוד הגבוה. אבל ההיבט המעניין יותר מתייחס לתופעת ההדתה, מתוך נקודת ראות אנתרופולוגית־סוציולוגית המתמקדת בריטואלים ובאופנות ובהשפעה על התנהגויות של לוחמים.

"ב-62', כשאני שירתתי בחטיבת הנח"ל, כמ"מ ומ"פ בבית ספר למ"כים, היו סביבי מעט חיילים וקצינים דתיים חובשי כיפות", הוא מוסיף. "מעבר לזה שמספרם היה קטן ביחס לחיילים חילונים, לא היתה אז בולטות לנושא הדתי. אני לא זוכר שהיתה משמעות לעובדה שקצינים מסוימים הם דתיים או חילונים. אמנם החיילים הדתיים קמו מוקדם כדי להתפלל, אבל בזה תם העניין. לא היה להיותם דתיים משמעות תוכנית. ויותר חשוב — לא היתה התערבות של גורמי דת חיצוניים כמו רבנים אזרחים וראשי ישיבות. אז לא היה עולה על הדעת שרבנים אזרחים יסתובבו בבסיסים. היום התופעה הזאת שכיחה מאוד. לרבנים יש השפעה חזקה מאוד על התלמידים שלהם, שהפכו לחיילים. במקרים לא מעטים הרבנים משפיעים על ההתנהגויות של החיילים, על האופן שבו חייל מפרש הנחיות של מותר ואסור".

אסור לחייל דתי לשמור על קשר עם הרב שלו?

"ברור שמותר, אבל צבא במדינה דמוקרטית לא יכול לסבול מצב שבו חיילים ומפקדים נתונים להשפעה של שני מקורות סמכות – הסמכות הצבאית והסמכות הדתית־רבנית. בארגון הצבאי חייבת להיות שרשרת פיקוד אחת בלבד, שמסתיימת במפקד הממונה – הרמטכ"ל או הדרג האזרחי הממונה – ולא בהלכה או ברב. כפי שראינו במקרה חטיבת כפיר והרב מלמד, יש לנו בעיה של סמכויות".

"נכון. המפקדים והלוחמים חובשי הכיפות הם כיום בעלי המוטיבציה הקרבית והמסירות הכי חזקים שיש בצה"ל. מבחינה זו אני מסיר בפניהם את הכובע. מפקדים שמגיעים לעמדות בכירות, גם אם הם חובשי כיפה, ללא ספק פועלים במסגרת הנורמות הצה"ליות. אם תשאל את מח"ט גבעתי אם יש לו איזושהי התלבטות למי הוא צריך להישמע, לרב שלו או לאוגדנר שלו, הוא יצחק. עבורו זאת בכלל לא שאלה, הוא יגיד שהוא חייל שמבצע פקודות. אבל העדויות שהגיעו אלינו תוך כתיבת הספר מספרות על תהליך אטי והדרגתי של שינוי. ההשפעה הדתית גברה מאוד, וגם הסביבה הפיזית השתנתה. בסיסים, חדרים מגורים ומשרדים שינו את פניהם. אפשר למצוא יותר ויותר תמונות של קדושים וצדיקים, תשמישי קדושה ונטלות (כלים לנטילת ידיים) מעל ברזיות. מעבר לזה, במישור התוכני, כבר בעופרת יצוקה קיבלנו דיווחים כי בערבים, לפני יציאה למשימות, התקיימו התכנסויות לתפילה ואמירות תהילים".

צילום: גיל כהן־מגן

גל מדגיש כי יש הבדל בין תפילה ספונטנית לבין יוזמה של קציני דת. "פחות מטריד אותי שבשעת מצוקה של אדם, לקראת לחימה בא לידי ביטוי מסר דתי שמגייס לצדו את אלוהים בזמן תפילה. אני זוכר באופן אישי את הרב שלמה גורן במלחמת ששת הימים, כשהתחלנו את התנועה מגוש עציון לכיבוש חברון, עומד על ג'יפ וקורא 'זכור את עשה לך עמלק'. אני מוטרד מכך שהוא נהפך מסר יומיומי. מדיווחים על קציני דת שעברו בין החיילים וחילקו ציציות, טליתות וספרי קודש".

לא כל חייל חייב לקחת ציציות או ספרי קודש. הם לא מכריחים.

"נכון, אבל דווחנו למשל על קציני דת שכינו את הטלית הקטן 'אפוד'. אני מבין שאמירות כאלה וסיטואציות חברתיות של תפילה משותפת של חיילים בצבא יכולות לקבל התייחסות מחויכת, של הווי. אבל לדעתי התופעות הללו הולכות ומעמיקות באופן כזה שהיחידות, בעיקר הקרביות ובעיקר בשעת לחימה, מתנהגות באופן דתי מאוד. הרבנים הצבאיים הופכים להיות דמויות מאוד דומיננטיות, לא פחות מהמפקדים. כיום יש רב חטיבתי, רב פלוגתי, רב גדודי. אותם רבנים מחוברים באופן אישי לחיילים ובעת לחימה הם נמצאים בשטח כינוס ומדברים הרבה מאוד עם חיילים, עורכים איתם תפילות. וגם בלי קשר לפעילות מבצעית, בכל סיום טירונות או מסע כומתה – הם נושאים דברים לא פחות מהמפקדים, המח"ט או המג"ד".

מתי התחילה המעורבות הזאת?

"היא קיבלה תנופה בעיקר בזמנם של הרבנים הצבאיים אביחי רונצקי וישראל וייס. אז התחולל מהפך, שינוי דרמטי בתפקידה של הרבנות הצבאית. כל זה קרה בתקופת הרמטכ"לות של משה יעלון. יעלון, כרמטכ"ל, חיזק את האלמנטים היהודיים בצבא, הוא נתן חופש פעולה לכוחות הדתיים וגם חיזק אותם. הוא איפשר לרבנות הצבאית דריסת רגל במה שקשור לערכי לחימה. כבר בכהונתו של הרב וייס הוכרז ברבנות על הקמת תחום ערכי לחימה שהפך בהמשך לענף. אתה שואל את עצמך, מה פתאום הרבנות הצבאית עוסקת בערכי לחימה? מי שאמור לעסוק בנושאים מסוג אלה הם מפקדת קצין חינוך ראשי. כך היה לאורך

העניין"

קצין חינוך ראשי לא מדבר על מורשת יהודית?

"מדבר, ודאי, גם על נחלת אבות וארץ האבות. אבל במידה ולצד נושאים אחרים כמו ציונות, התיישבות ופלמ"ח. בנוסף, תמיד גם היתה לקצין החינוך התייחסות לעובדה שיש חיילים שאינם יהודים, דרוזים, בדואים ואחרים. ברגע שהרבנות הפכה לכוח דומיננטי מדי, ה'מורשת היהודית' כפי שדוברה בצה"ל השתנתה. המעבר הוא לא סמנטי — הוא דרסטי ודרמטי. כשיהודי חילוני מדבר על מורשת יהודית הוא כולל במושג הרבה מאוד אלמנטים ישראליים שקשורים בהיסטוריה הציונית שלנו. כשאדם דתי חובש כיפה מדבר על מורשת יהודית, הוא מדבר על תנ"ך, הלכה, מצוות ועל הקדוש ברוך הוא.

"ביקרתי פעמים רבות ביחידות בצבא האמריקאי והבריטי. תפקיד אנשי הדת באותם צבאות מוגדר ומצומצם בהרבה, מדובר שם בשירותי דת ותו לא. אצלנו הרבנות החלה להתרכז בעשור האחרון בערכים וחינוך. התפיסה של מובילי השינוי הזה אומרת שערכי לחימה של צה"ל צריכים לינוק מתכנים יהודיים, מהתנ"ך ומההלכה. הבעיה שהשילוב בין צבא לדת הוא לא טוב, הוא מתאים לצבאות פונדמנטליסטיים. ברגע שערכי הלחימה של צבא ההגנה לישראל יונקים מתוך מקורות הלכתיים והתורה, זה כבר לא צבא ישראלי, אלא צבא היהדות".

יש גם את עניין דמות המפקד, שבצבא הישראלי הוא דמות חינוכית ומשמעותית ביותר. כשהמפקד שלך דתי, אתה נחשף דרכו למסרים ולערכים שלו, ללא כוונה, ללא פילטרים. ייתכן אפילו שהם משמעותיים בהרבה משיעור של הרבצ"ר.

"בהחלט. אחד המאפיינים הבולטים של צה"ל הוא שהמפקדים הם גם דמויות מחנכות. מפקדים בצה"ל הם בעלי השפעה מכרעת על החיילים. לכן מטריד אותי שבימים כתיקונם מפקדים שהם בעלי אידיאולוגיה מאוד מסוימת חושפים בפני החיילים שלהם את תפיסת העולם שלהם, הדתית והפוליטית. שהם לוקחים את החיילים שלהם לביקורים בבתי שלהם בהתנחלויות, בישיבות ובבתי הכנסת שלהם, מבלי שהחיילים יהיו חשופים באותה מידה גם להשפעות

איך אתה מצפה שצה"ל יפעל?

"שיהיה מודע להשלכות מסוג זה ושישמור על הטרוגניות; שחיילים ייחשפו באותה מידה גם למפקדים שהם למשל עולים חדשים לשעבר, בני קיבוצים, אנשי פריפריה. הסכנה היא בדומיננטיות יתר של קבוצה אידיאולוגית אחת, בתוך צבא שהוא ממלכתי, צבא העם. הייתי נוקט אותו קו ביקורתי לו היתה מתחזקת בצה"ל דומיננטיות של זרם מגזרי אחר, נאמר יוצאי קיבוצים בעלי אוריינטציה שמאלית. לדעתי, ברגע שבצבא ממלכתי מתחזק מגזר מסוים בעל אידיאולוגיה מסוימת, שמאפילה על תפיסות וגוונים אחרים – מתחיל להתגבש תהליך מסוכן".

מש"ק רוח לחימה

בשעת בוקר מאוחרת, בשער הכניסה להתנחלות איתמר שבשומרון, סמוך לשכם, ניצב קצין ביטחון בלבוש אזרחי. מכתפו משתלשל רובה ולצדו ניצב ג"פ צבאי המאויש בארבעה חיילים. החיילים החנו את הרכב במרכז רחוב הנקרא "דרך המקדש". מהיכר המרכזית של איתמר נפרש למערב רחוב שזור בבתי קרקע אדומי גגות, בהם גם בית משפחת פוגל שבו נרצחו לפני כשלוש שנים בדקירות סכין ובירי הזוג פוגל ושלושה מילדיהם. אחר כך מתחילה דרך תלולה המובילה מעלה, אל ישיבת איתמר המונה היום כ-200 תלמידים.

ראש הישיבה, הרב אביחי רונצקי, תושב היישוב, שכיהן כרב הצבאי של צה"ל בשנים 2006–2010, מחכה בפתח הישיבה, לבוש חולצה לבנה דקה. מאחוריו ניצב קיר הנצחה עם תמונותיהם של בני משפחת פוגל והוא ממשיך על פניהם, פונה בהליכה אטית אל חדר לימוד צדדי. על הקיר שלט המציין כי האולם, "גיבורי החייל", קרוי על שמם של סא"ל עמנואל מורנו, איש סיירת מטכ"ל, ורס"ן רועי קליין, שהיה סמג"ד גדוד 51 של גולני. מורנו וקליין נהרגו במלחמת לבנון השנייה, שניהם תלמידי המכינה הקדם צבאית בני דוד בעלי.

רונצקי מתיישב סביב שולחן עמוס כוסות קפה ריקות ותנ"ך. "אני לא זוכר שקיבוצניקים מילאו את השורות במספרים הדומים למספרים של הדתיים היום בצה"ל, מישהו חיפש שם לתופעה", הוא אומר. "מה זאת הדת? אני לא מבין, אם אחד לא החחרל מנולח נל החור" "ירון רון הירוצים רצה"ל רחרדה

הפחדת החברה הישראלית מהעלייה במספר הדתיים בצה"ל. מעלים חשש לפוטש, להפיכה.

"היה לנו מקרה מבחן קלאסי בגוש קטיף. מישהו מאותם חיילים נשמע לרבנים הגדולים שקראו לסירוב פקודה? לא. נשמעו למפקדים. החיילים הדתיים מגיעים לצבא כדי להגן על המדינה. זאת משימה קדושה וחשובה. אין מטרות אחרות. כל הדיבור על הדתה הוא כמעט אנטישמי. זו תעמולה. התהליך שקרה הוא שנוצר ואקום במסגרות הצבאיות שהתמלא על ידי בני הציונות הדתית, שקיבלו חינוך שמוביל אותם למחויבות. לאכפתיות למדינה, לא לממשלה".

הרב אביחי רונצקי (לשעבר הרב הראשי בצה"ל) צילום: מוטי מילרוד

מלבד תפקידו כראש הישיבה, משמש רונצקי כחבר מינהלת הזהות היהודית, גוף שהוקם לפני כשנה על ידי מפלגת הבית היהודי במטרה להנחיל את ערכי היהדות בציבור. רונצקי: "מינהלת הזהות היהודית היתה אמורה להיות מסונפת למשרד החינוך, אבל זרקו אותנו משם, עניין של פוליטיקה. לא נורא. אנחנו מאושרים גם במשרד לשירותי דת. מעל מאה אלף צעירים, סטודנטים, בני שנת שירות ומכירות קדח צראיות – רר נ – החוריות שלנו נעומה רלימוד

תורה ויהדות. יש ביקוש עצום. כולם חילונים, אבל איכותיים, לא צופים ב'האח הגדול'."

יש לרונצקי את כל הסיבות הטובות להיות שמח בחלקו. חף מניסיון להסתיר את פועלו להרביץ תורה בבני הארץ, רונצקי, ממקימי איתמר, שחזר בתשובה בתום מלחמת יום כיפור, הוא אולי הדמות המרכזית שממנה אפשר ללמוד על תהליך ההדתה שעובר על צה"ל. פיו ולבו שווים. המעורבות האישית שלו בנושא החלה ב-2005, אז מונה על ידי הרמטכ"ל דאז משה יעלון לעמוד בראש "מינהלת השילוב הראוי".

"הקמנו את המינהלת כדי ליצור מערכת פקודות שמאפשרת חיים משותפים, הוגנים, לחיילים ולחיילות", מסביר רונצקי, שהואשם כמי שהדליף מידע צבאי לשר נפתלי בנט בזמן מבצע צוק איתן, כשנצפה בשטחי הכינוס כשהוא לבוש מדים. "שמענו אז הרבה תלונות, בלי קשר לדתיים, בעיקר תלונות של בנות. זאת היתה תקופה שבה, מכורח לחצים של ארגוני נשים מבחון, נכנסה לצבא מאסה גדולה של בנות. הבעיה היתה שהתשתיות לקליטה של החיילות לא היתה מוכנה".

מה לדוגמה?

"למשל הפרדה בין שירותי נשים לשירותי גברים בבסיסים. אני זוכר שכשהגענו למוצב קטן בהר גריזים. היו שם תצפיתניות ופתאום הכניסו כיתה של צנחנים. לבנות זה היה קשה. הן היו צריכות פרטיות. זאת רק דוגמה. במסגרת המינהלת הוצאנו וריעננו פקודות, דאגנו להטמעה שלהן במסגרת של מטות אוגדה, מטות חטיבות, דרך המפקדים. יצרנו מנגנון ביקורת. היום אני חושב שהמצב הרבה יותר טוב. חייבנו את הצבא להוציא הון כסף על תשתיות, להקים בנייני מגורים לבנות שגרו טרם כניסתי לתפקיד באותו מסדרון עם בנים. בקיבוץ זה בסדר, בצה"ל לא".

יש עוד דוגמאות לעשייה של המינהלת?

"כשבאה מד"סניקית עם מכנסיים קצ' יפיה – סליחה, אבל יש ציבור גדול

אבל אתה הגעת לתפקיד הרב הצבאי מיד אחרי ההתנתקות, כדי להטמיע נושאים מורכבים יותר מבחינתך, נכון?

"בהחלט. הכנתי את התפקיד. הרמטכ"ל דאז דן חלוץ ביקש ממני להיכנס לתפקיד, אבל באתי עם תנאים. הצעתי לו תוכנית עבודה ברורה. הדבר המרכזי שביקשתי הוא שהרבנות תהיה רלוונטית, חלק מהמארג הצבאי. כשאני הייתי חייל לא ראיתי רבנים צבאיים. הרבנים היו אלה שמביאים חלות, יין וקוברים את חבריהם. הרב לא יצא לקרב, אפילו לא הלך במסעות. הם לא ירו בחייהם".

ואצלך הרבנים ירו?

"כולם היו בעלי עבר קרבי. בזמני התרחשו שינויים מקצה לקצה. רציתי שהרבנות תהיה קרבית ולכן החלפתי חלק גדול מהרבנים ברבנות הצבאית. המהלך הזה יצר מצב שהרבנים הפכו להיות יותר קרובים לחיילים, הם התחילו לצאת עם החיילים למסעות, בעופרת יצוקה הם כבר נכנסו לעזה. גם בצוק איתן הם נכנסו עם היחידות שלהם".

למה זה חשוב שהרב ייכנס לעזה עם החיילים?

"כי התפקיד העיקרי של רב הוא לא לשמור על כשרות ולהביא חלות ויין, זה לוגיסטיקה, גם אפסנאי יכול לעשות את זה. התפקיד של רב הוא להיות עזר למפקד בחיזוק רוח הלחימה. היכולת לנצח בקרב תלויה ביכולת מקצועית מעולה ויכולת נפשית מעולה. מניסיוני, במלחמת יום כיפור, ללא רוח לחימה לא היינו מנצחים. לא חוכמת הגנרלים היא שהביאה אותנו לניצחון".

מהם המרכיבים של רוח לחימה?

"מרכיב משמעותי הוא חיבור לעם שלך, לארץ שלך, להיסטוריה שלך. אני לא מדבר על אמונה, אם כי ברור לי שגם היא נותנת המון כוח. ההיסטוריה של העם העתיק נותנת המון כוח. כשמגיעים לתעסוקה מבצעית בשומרון, למפקד אין זמן לעסוק בזה, רוב הזמן הוא עוסק בהכשרת החיילים. הרב יכול לעזור לו, לחבר את החיילים להיסטוריה של המקום, לארץ, ל"ייה, לתנ"ך. החייל הוא לא שכיר חרב.

כל מקום רווי היסטוריה יהודית של אלפי שנים. החייל צריך להבין שהוא ממשיך משהו. זה נכון לעזה או לגבול הצפון".

איך בכל זאת אתה מסביר את ההתנגשות שהיתה לך ולרבנות עם חייל חינוך והאלוף זמיר?

"אבי זמיר הוא שלישי. הוא לא היה קרבי בחיים שלו. מפקדי צה"ל, מג"דים, מח"טים, הדרג המסתער, זה שמנצח את המלחמה, שצריך את הרוח – חושבים אחרת ממנו. עובדה שכשפיזרנו את הרבנים ביחידות, נלחמו עליהם. לפני כניסה לעזה, המפקדים מבקשים ממנו לדבר עם החיילים שיוצאים לחצות את הגבול. מבקשים: 'תן להם את זה, את התנ"ך, דבר על שמשון'".

ראש אכ"א לשעבר אלוף אבי זמיר

צילום: תומר אפלבוים

אתה מעלה בדעתך להכניס רוח לחימה בחיילים ללא היהדות?

"מה פתאום, אנחנו יהודים. אנחנו צבא יהודי. חייל שמחובר לשרשרת הדורות, מאברהם אבינו, דרך דוד המלך, יוני נתניהו, רועי קליין וחנה סנש – הוא חייל יותר חזק. הוא חי את העובדה שעמו חזר אחרי אלפיים שנות גלות. הוא לא מבולבל. הוא יודע שזו ארצו ומולדתו. בצוק איתן עשרות חיילים מ'תודעה יהודית' התגייסו למילואים ולא חייל אחד מקצין חינוך ראשי. חיל חינוך לא עסק בזה וגם לא עוסק בזה היום".

לא מדויק.

"הוא עוסק בדמוקרטיה, בשאלות כמו מה עושים במקרה שיפנו אותך? אבל בזה מנצחים מלחמה? עם דגל של דמוקרטיה? לרועץ? זה אולי חשוב בחברה

הישראלית, בבית הספר, אבל לא בצה"ל. בהכשרת החייל צריך להכשיר לניצחון. עם תרבות יום א' בהבימה ננצח?"

יש גבול שכן היית מתווה ביחסי צבא ודת?

"לא צריך להיזהר משום דבר. זה שוק חופשי. אף אחד לא כופה על אף אחד. ממה יש לנו להיזהר? ממי שאנחנו? אני יכול רק להעריך שחלק מהאליטות הישנות חוששות משינוי פניה של החברה הישראלית. היום הצבא אחר לחלוטין. לא רק שהדתיים נמצאים בכל פינה, רוב המפקדים והמח"טים הם חובשי כיפה. החשש של האליטות הוא שהשיח השתנה".

כלומר?

"פעם הגעתי לשבת שטח בצנחנים. מפקד המגמה היה רב סרן, דתי, בוגר מכינת עלי. זה היה באזור יום ירושלים. הוא עשה לחיילים סיכום שבוע וחיבר את שלל הדברים לפרשת השבוע, קצת פרקי אבות ואחר כך הוא עשה קידוש ל-400 חיילים. מישהו יכול להגיד לי שבחור חילוני יכול היה לדבר ככה, מה הוא יודע על ירושלים, שיש שם סטנדאפיסט? אני אומר זה בצער. החשש של קבוצות מסוימות הוא שהשינוי בצבא ישנה את החברה. שבכירי הצבא הדתיים יתפסו עמדות גם בשוק הפרטי, במגזר הציבורי. יש חשש מזה. זאת מלחמת הישרדות של קבוצות בחברה הישראלית שפעם קולן נשמע. יש מי שחשים ששומטים להם את השטיח מתחת לרגליים, ש'גונבים להם את המדינה', כפי שלא רבין אמרה פעם".

תגובת דובר צה"ל

"בצה"ל קיימים נהלים ברורים הנוגעים לתוכני חינוך ומורשת יהודית. מפקדי צה"ל פועלים על מנת לאפשר לכלל משרתיו שירות משמעותי, תוך שמירה על אורח חיי האוכלוסיות השונות וצורכיהן. חייל אשר אינו מעוניין לקחת חלק בפעילות הנוגעת לדת אינו מחויב לקיבוץ יחידה חלק ורשאי שלא להשתתף.

"בשנת 2011 התייחס הרמטכ"ל לנושא וקבע כי הדרת נשים אסורה ובהתאם מוסדה מדיניות ברורה המתייחסת לשילובן ולהתייחסות בלתי מתפשרת לאירועים החורגים ממנה. כל מקרה חריג אשר פוגע במדיניות השילוב הן בהיבטי הדת והן בהיבטי שילוב הנשים יטופל בחומרה".

פרסומת: ריהוט על: מה חשוב לדעת לפני בחירת והתקנת פרקט בדירה

| Recommended by

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

ממומן

/ Post Fun

Normal Things +20
Kate Middleton
Isn't Allowed To Do

ממומן

/ Rug Studio

Trans-Ocean
Ravella Icelandic
Poppies 2272/12
Neutral 2' x 3' Area
Rug

ספרות /

"חמצן": ההתחלה
נפלאה והסיום עוצמתי,
אבל הפרקים שבין לבין
הם ההיפך הגמור

מגזין /

מאמץ קטן עשוי לסייע
למי שזקוק לכך יותר
מכל. היכן כאן
המניפולציה?

ממומן

/ Thrillist

The 20 Greatest
Beach Towns in the
.U.S

ממומן

/ Yahoo Search

Search Psoriatic
Arthritis Pain
Treatments. Signs
& Symptoms

ספרות /

נמלים זעירות אכלו בי
פירור אחר פירור

ספרות /

שיר | אני רוצה שאבי
יהיה סגילי

תגובות

להוספת תגובה
מזוהה

לבחירת השם
ככינוי קבוע

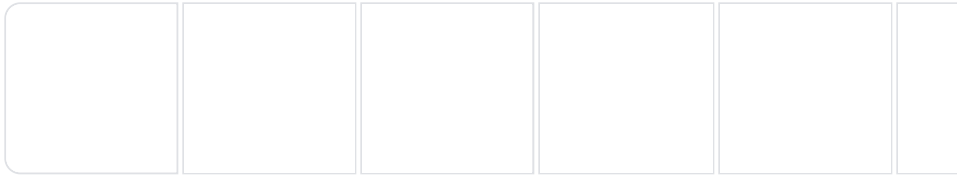
שם

משלוח תגובה מהווה הסכמה לתנאי השימוש של אתר הארץ

שלחו

רכשו מנוי
בלוגים
תנאי שימוש

צרו קשר
פרסמו באתר
שירות למנויים

להורדת האפליקציה

© כל הזכויות שמורות

